

Inocent III. – učenik, kardinal, papa, Kristov namjesnik

John C. Moore, Pope Innocent III (1160/61-1216): To Root Up and to Plant. Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press, 2009, xx + 316 str.

Biografija Inocenta III. koju je napisao John C. Moore – medievist i profesor emeritus na Sveučilištu Hofstra (Long Island, New York), pisac i urednik brojnih knjiga među kojima se posebno ističe *Love in Twelfth-Century France* (1972.) – svojim se pristupom razlikuje od prijašnjih pokušaja prikazivanja života i djela ovoga srednjovjekovnog pape. Dotadašnji proučavatelji i pisci slijedili su manje-više obrazac tematskog poretka poglavlja u suprotnosti s prvom historiografski ozbiljnijom biografijom Inocenta III. koju je napisao Friedrich Hurter 1834. godine. Na taj se način često gubila nit koja je spajala sve aspekte Inocentova pontifikata s vremenom u kojem je živio. Postojala je i tendencija da se naglašavaju neke Inocentove pojedinačne izjave s nakanom da one reflektiraju opću politiku Rimske kurije. John C. Moore pokušava dati jasnu i potpunu sliku čovjeka i njegova života u deset poglavlja te se pri tome uz literaturu ponajviše služi papinskim registrima i Inocentovim propovijedima.

U prvom poglavlju, *Lotario dei Conti of Segni* (str. 1-24), autor prikazuje događaje oko Inocentova izbora za papu, nakon čega nam daje pregled života Lotarija Contija prije nego što je postao papa. Također su navedeni neki od presudnih događaja koji su vjerojatno utjecali na Inocentove svjetonazore: od gregorijanskih reformi, odnosa papa i vladara u drugoj polovici 12. stoljeća. Uz to, opisan je Inocentov boravak na studiju u Parizu i Bologni te uzdizanje u crkvenoj hijerarhiji krajem osamdesetih godina 12. stoljeća. Autor je na kraju ukratko opisao tri teološke rasprave kardinala Lotarija.

Sljedeće poglavlje, *The Beginning* (str. 25-49), počinje posvećenjem Lotarija za papu Inocenta III. Autor nam donosi Inocentovu propovijed prilikom tog događaja te se ubrzo okreće pitanjima povećane aktivnosti Rimske kurije u odašiljanju pisama mladoga pape prvih dana pontifikata. Također prikazuje kako se sustav priziva često iskorištavao za odugovlačenje i time stvarao dodano opterećenje Rimskoj kuriji te ističe koliki je problem bilo krivotvorenje isprava. Moore objašnjava kakva je bila situacija na Apeninskom poluotoku nakon smrti cara Henrika VI. te kako je Inocent svojim aktivnostima pokušao razdvojiti talijanski sjever i jug i time ojačati položaj Papinskih Država. U tom je pogledu opisano i ljetno putovanje kroz Papinske Države. Na kraju je naglašena i Inocentova pretrpanost poslom, prije svega kontrolom klera, koja ga je često odvlačila od teoloških djelatnosti, te rana nastojanja za pokretanje križarskog rata i održavanje borbe protiv islama.

Treće se poglavlje, *The Great Princes (1198-1200)* (str. 50-76), bavi Inocentovim odnosom sa svjetovnim vladarima. Autor pojašnjava kako je papa pokušao uspostaviti vrhovni autoritet nad klerom u cijelom katoličkom svijetu te kakvi su bili odnosi između premeta, vladara i papa. Osobito je naglašen primjer francusko-engleskih odnosa koje je papa držao ključnim za ostvarenje križarskog rata. Njegov odnos s engleskim kraljem Rikardom i nastojanja da pomiri francuskog kralja Filipa i njegovu kraljicu Ingeborg bili su za Inocenta vrlo važni. Nadalje se objašnjava kako Inocent djeluje u Njemačkoj u pogledu prijestolnih borbi i kolika je to promjena u odnosu na stanje tijekom 12. stoljeća. Također se iznose Inocentovi problemi s Markwardom od Annweilera oko Sicilije, njegovo rješavanje sukoba katoličkih vladara na Pirinejskom poluotoku te odnos prema Ugarskoj i balkanskim političkim snagama.

Poglavlje koje slijedi, *Curia and City (1200-1203)* (str. 77-101), bavi se djelovanjem Rimske kurije. Kao primjer ističe se boravak Geralda iz Walesa u Rimu kada je iznio svoj slučaj protiv canterburyjskog nadbiskupa. U vrijeme saslušanja papa dobiva vijest o križarskom osvajanju Zadra. Prikazano je donošenje odluka u Rimskoj kuriji, funkcioniranje konzistorija te „darivanje“ kuriji u vezi s procesima u slušanju. Naime, darivanje je trebalo ukazivati na važnost onoga kome se dariva. Primjerice, kad je Inocent primio na dar srebrenu vazou od pokajničkog biskupa iz Hildesheima, uzvratio mu je zlatnom vazou. Moore prikazuje i daljnje širenje papinske moći u Rimu i okolici u kontekstu sukoba obitelji Scotti (Inocentova obitelj) i Boboni.

U petom poglavlju, *The Fourth Crusade (1203-1204)* (str. 102-134), počinje opis Četvrtog križarskog rata, od odnosa križara s papom, zapleta nakon smrti grofa Teobalda III., aktivnosti križara u Veneciji 1202. i njihovih problema s plaćanjem prijevoza. Autor opisuje okolnosti napada na Zadar i kakve su sudionici snosili posljedice. Nadalje objašnjava trokut koji nastaje između Inocenta, križara i Carigrada. Prikazuje se stresno ljeto 1203. kada su kolale glasine o Inocentovoj smrti, a ubrzo slijedi čitav niz događaja, prije svega pad Carigrada u ruke križara i posljedično nasilje te sukobi u Rimu 1204. godine. Autor ne zaboravlja spomenuti Inocentovu komunikaciju s Kalojanom, „carom Bugara i Vlaha“, u tom razdoblju te odnos s Balduinom, novim vladarom Carigrada.

Sljedeće poglavlje, *Jews and Heretics (1205-1207)* (str. 135-168), obuhvaća razdoblje nakon pada Carigrada u križarske ruke te se analiziraju Inocentovi postupci i uloga u uređenju križarskog Carigrada. Pred kraj poglavlja saznajemo da je Inocent uskoro uvidio što se u Carigradu zaista dogodilo. U ovom se poglavlju, prije svega, objašnjava Inocentova politika prema Židovima i još više prema hereticima. Među potonjima govori se o albigenzima, patarenima, katarima i humilijatima u južnoj Francuskoj i u Viterbu na Apeninskom poluotoku. Također se s dosta pažnje osvrće na Petra Valda.

Prikaz obračuna s hereticima u Viterbu možemo naći u sljedećem poglavlju, *Defense of the Church (1207-1212)* (str. 169-202). Tu se Inocent bavi izborom canterburyjskog nadbiskupa i pitanjem talijanskih heretika. Također dolazi do poboljšanja odnosa s Filipom Švapskim što je rezultiralo pomirbom. Autor naglašava da su u Inocentovu sferu utjecaja dolazile važne osobe ovoga razdoblja, poput Franje Asiškog, španjolskog kanonika Dominika i križara Simona IV. od Montforta. No, ubrzo slijede događaji poput ubojstva Filipa Švapskog, postavljanja Otona Braunšvajskog za svatorimskog cara, Inocentova razočaranja zbog nastale situacije te njegovo okretanje mladom Fridriku II. Uskoro dolazi i do konačnog sukoba pape Inocenta i kralja Ivana Engleskog.

Osmo poglavlje, *Renewal (1212-1214)* (str. 203-227), počinje prikazom ključne kršćanske pobjede nad muslimanskim Almohadskim Carstvom u Španjolskoj kod mjesta Las Navas de Tolosa 1212. godine. Opisuje se kako su počele pripreme za Četvrti lateranski koncil - najveći zapadnokršćanski koncil srednjega vijeka. Poslano je pismo egipatskom sultanu u želji za mirnim rješenjem, a nakon tog neuspjeha spremaju se uvjeti novoga križarskog rata. Situacija u Engleskoj bliži se rješenju, a pozicija mladog Fridrika sve više jača. Dolazi do bitke kod Bouvinesa 1214. godine, nakon koje su engleski kralj Ivan i njegov nećak, njemački car Oton IV. bili u nezavidnoj situaciji koja je sljedeće godine rezultirala u Engleskoj kraljevim potpisivanjem Magne Carte. Autor se također bavi poslanstvom Roberta Coursona u Francuskoj u svrhu reforme Crkve te okupljanja križarske vojske.

Sljedeće je poglavlje, *Council and Crusade (1215)* (str. 228-252), posvećeno najvažnijem događaju Inocentova pontifikata - Četvrtom lateranskom koncilu. Prikazani su

i komentirani svi koncilski kanoni, a opisana je i politička pretkoncilska atmosfera te na koji je način Inocent preko propovijedi komunicirao s klerom.

Posljednje poglavlje, primjereno naslovljeno *The End (1215-1216)* (str. 253-291), daje zaključak i sažetak Inocentovu pontifikatu. Moore prikazuje koji su to znakovi Božje milosti koje je Inocent tražio u svoje vrijeme. Nadalje objašnjava kakav je odnos Inocenta kao duhovnoga gospodara kršćanskog svijeta i svjetovnoga gospodara Papinske Države, te koje su njegove zasluge u povećanju aktivnosti redovnika i reformi klera. Bavi se i djelima nekih njemačkih povjesničara o Inocentovu odnosu s njemačkim zemljama te ispituje koja je zaista bila uloga Inocenta u građanskom ratu u njemačkim zemljama te koji je njegov značaj za europsku povijest.

Izdanje koje je iz tiska izašlo 2009. godine meko je ukoričena, pristupačnija verzija Moorove knjige iz 2003. godine. Autor u ovom djelu na 316 stranica daje prikaz većine važnijih događaja iz Inocentova života. Opisujući Inocentove aktivnosti u kršćanskom svijetu krajem 12. i početkom 13. stoljeća, autor nam preko Inocentovih pisama i zapisa njegovih najbližih suradnika i izravnih neprijatelja omogućuje poniranje u samo psihološko stanje mladoga pape. Ovo izdanje je, nažalost, zakinuto za dvije ilustracije koje su otisnute u prvom izdanju, no popraćeno je dvjema kartama Apeninskog poluotoka i Europe (pp. xix-xx). U kratkom predgovoru (pp. xiii-xvi), Moore daje pregled problematike pisanja biografije i istraživanja Inocenta III. od 19. stoljeća do danas. Na kraju knjige nalazimo opsežnu bibliografiju (str. 293-302) koja nam može pomoći u daljnjim istraživanjima te indeks (str. 303-316) osoba, mjesta i pojmova najvažnijih za ovo izdanje.

Inocentova biografija iz pera Johna C. Moorea važna je utoliko što donosi novu perspektivu u istraživanja o Inocentu, daje uvid u ponekad zanemarene aspekte života i djela toga pape. Autor izbjegava mnoge historiografske kontroverze vezane uz papu, ali daje sažeti i ujednačeni portret čovjeka i njegova pontifikata. Bitno je napomenuti da je ova biografija najnovija u historiografiji o Inocentu III. te naizgled predstavlja kontinuitet po pitanju takvih izdanja koja se pojavljuju barem jednom u desetljeću. Stoga bi bilo dobro i svrhovito da već jednom dočekamo i neko hrvatsko izdanje koje bi popratilo život i djelo toga velikoga pape. Mooreova biografija Inocenta III. pruža važne podatke medievistima, kako onima koje zanima papinska i crkvena povijest, tako i onima koje zanima političko stanje u Europi na prijelazu iz 12. na 13. stoljeće.

Igor Razum

Trgovina između Rima i Indije

Melinda Székely, Kereskedelem Róma és India között.

Szeged: JATEPress, 2008., 179 str.

Knjiga koju čitatelj ima pred sobom u osnovi je autoričina doktorska disertacija. Nakon predgovora glasovitog mađarskog indologa Gyule Wojtille, slijedi sadržajni predgovor autorice u kojemu sažeto prikazuje svoje istraživanje. Opisuje se trgovina između Rimskog

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI 45

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a stylized font with a horizontal line through them, followed by the word 'press' in a lowercase sans-serif font.

ZAGREB 2013.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 45

Izdavač / Publisher

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača / For Publisher

Damir Boras

Glavni urednik / Editor-in-Chief

Hrvoje Gračanin

Uredništvo / Editorial Board

Bruna Kuntić-Makvić (stara povijest), Zrinka Nikolić Jakus (srednji vijek),
Hrvoje Petrić (rani novi vijek), Željko Holjevac (moderna povijest),
Tvrтко Jakovina (suvremena povijest), Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest), Zrinka
Blažević (teorija i metodologija povijesti)

Međunarodno uredničko vijeće / International Advisory Board

Denis Alimov (Sankt Peterburg), Živko Andrijašević (Nikšić), Csaba Békés (Budapest), Rajko
Bratož (Ljubljana), Snježana Buzov (Columbus, Ohio), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki
(Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Alojz Ivanišević (Wien),
Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Karl Kaser (Graz),
Irina Ognyanova (Sofija), Géza Pálffy (Budapest), Ioan-Aurel Pop (Cluj),
Nada Proeva (Skopje), Alexios Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd),
Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana)

Izvršna urednica za tuzemnu i inozemnu razmjenu /

Executive Editor for Publications Exchange

Kristina Milković

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant

Dejan Zadro

Adresa uredništva

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120 150, 6120 158, faks ++385 (0)1 6156 879

Časopis izlazi jedanput godišnje

Ovi su Radovi tiskani uz financijsku potporu
Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama/The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS

Naslovna stranica

Iva Mandić

Grafičko oblikovanje i računalni slog

Ivanka Cokol

Boris Bui

Lektura

Julija Barunčić Pletikosić

Tisak

Zrinski d.d. Čakovec

Naklada

300 primjeraka

*Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa
Republike Hrvatske „Hrčak“ <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

*The Journal is accessible in digital form at the Hrcak - Portal of scientific
journals of Croatia <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*